

חלק ב.

שיחה נאה

פתגמים ומכתמים, אשר אמרתי דבר דבר בעתו,
בזמנים שונים, קבצתי בעמיר גורנה, וחרטתי בחרט
אנוש, למען יעמדו ימים רבים, וקראתי להקונטרס
בשם „שיחה נאה” לקיים מה שאמרו חז”ל (נזיר כ”ג):
”אין הקב”ה מקפח אפילו שבר „שיחה נאה”
מאתי מאיר יואל בלא”א מהר” יהודא ליב וויגאדער
פה עיר דובלין שנת עמר”ת לפ”ק.

הוצתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע”י חיים תשס”ט

דפוס מוריה, שעהנבוים את וויים

בעה”ק ירושלם תובב”א

שיחה נאה

א.

להתפרנס א"ע מישראל שני, (א) בלשון
שהוא רוצה בעד מחיר מעט מאד, עד
כי אי אפשר בשום אופן להחיות נפש
המוכר ונפשות ב"ב ממעט הריוח אשר
ישאר לו, (ב) גם לו היה הריוח די והותר
לפרנס א"ע וב"ב אי אפשר להם
להתקיים ולעמוד במסחרם, אחרי
שרולים הקונים לתן להם בהקפה, ואי
חיפה יקח בעל החנות סחורה הרבה
כיב למלאות ראון כל הדורשים בהקפה
ומאין יקחו להם די חוליות למלאות
הבורות אשר יכרו בהם הקונים?

לכ נגד השכר מעט ומעט הריוח,
אמרו חכמי ישראל לדוד אין
הקושץ משביע את הארץ, כלומר שלא די
במעט הריוח להשביע ההולאה הגדולה
הנאלץ ליושבי כרכים, (ב) ונגד זה
שרולים ג"כ בהקפה אמרו ואין הבור
מתמלא מחולייתיו, ר"ל ולו גם הי' די
מהריוח לפרנס א"ע עכ"ל אין הבור
שנשאר בחנותו ע"י ההקפה מתמלא
מחולייתו, בלשון כי קלר יד הסוחר לשוב
ולמלאות בית מסחרו במעט כסף
המוזמן אשר ישיג מהקונים, וכאשר דוד
טובח לדעת כי הדרך אחת שאי אפשר
להם להתפרנס זה מזה, אמר לבו
ופשטו ידיכם ויבגדו, ר"ל לבו
והתפרנסו מן הגוים אשר סביבותיכם.

פ"א

איש אחד אשר החזיק א"ע לחני
משכיל, ואשר לא נשאתי ונחת
עמו מימי, בא לבית מסחרי לקנות מעט
סחורה ואחרי דחק לי הרבה להוריד לו
ממקח השוה, לקח הסחורה. בידו, ויאמר,
שאתי כבודו כי לע"ע אין לי מחירה
עמי וירצה ללאת. ע"ז חרה אפי
עליו, ואמרתי לו כי עתה נהודע לי
הבאור ממאמר אחד בתלמודא, אשר
לא הבנתי זה שנים רבות. דאיתא
(ברכות ג.) בשנכנסו חכמי ישראל אל
דוד המלך ע"ה, אמרו ליה אדוננו המלך!
עמך ישראל צריכין פרנסה, אמר להם
לכו והתפרנסו זה מזה, אמרו ליה, אין
הקושץ משביע את הארץ, ואין דביר
מתמלא מחולייתו אמר להם לבו ופשטו
ידיכם בגדו, כו' ולבאורא קשה (א)
מדוע בלשון אי אפשר להם להתפרנס
זה מזה, הלא אלו רואים שכל הגוים
אשר בעירנו יחיו ויתפרנסו זה מזה?
(ב) למה להם להביא שני המשלים אלו
מהקימן והחוליות כאחד? ועל מה הם
מרמוזים. (ג) ואם קלרה ידיהם להתפרנס
זה מזה, איזה עולתה מלא דוד בגוים
ההם, כי יאמר להם לבו ופשטו ידיכם
בגדו?

אבר בלשון נראה בעליל כי האמנם
כן, כי ישראל אחד לא יכול

ב.

פ"א צעת שאמרתי דברי מוסר ותוכחה לפני קהל גדול וביארתי להם חזיה דברים כמה שחולי הגוף וחולי הנפש משתוים, ישב איש משכיל ולפי דעתו בקלה הבית ולעג על דברי אחרי כלותי את הדרוש אמרתי לו, אנכי ראיתי כי כבודו האריך עליו לשונו, אך למורת רוחי שכחתי להזכיר עוד דבר אחד, ולו הרחבתי דברי מעט יותר, כי אז בטח לא לעג עלי. וכאשר שאל לי להגיד לו חזיה דבר שכחתי? אמרתי לו, כי עוד בדבר אחר ישתוו חולי הגוף לחולי הנפש, והוא כמו בחולי הגוף אם קלה נפש האדם במאכל ער פארדארצין

זיין מאגטן) חזי כשיבא הרופא אליו יזהה להראות לו לשונו ועל ידו יכיר כוזב מחלתו (ווייל פארדארצין ער חזי) כן כשאחד יטיף דברי מוסר ותוכחה, ואחד יאריך לשונו עליו יוכר על ידו מוחלתו האנושה, הנדבק בנפשו ונעלר בקרבו, (ווייט פארדארצין ער חזי) אם לא שיחשוב בנפשו כי בחינה זו היא רק לאדם ולא לבהמה, אבל כבר אמר שלמה (משלי י"ב א) אהב מוסר אהב דעת, ושונא תוכחה בער, ונאמר (שם א' י') חכמה ומוסר אוילים בון, ויראה מזה כי בחינה זו צדוק ומנוסה גם לבהמה :

ג.

בביהמ"ד אשר התפללתי בו, ירד עם הארץ לפני הטיבה, להתפלל, וכאשר גמר תפלתו אמרתי בשחוק לו היו יודעים אנשי כנסת הגדולה כי פלוני ופלוני ירד לפני הטיבה

לא היו התקיני הקדוש בלשון ארמי למען לא יבינו המלאכים ויתקנאו בו (שם י"ב) כי גם הלשון קדש מפו פלוני ופלוני בטוח אנכי כי לא יבינו :

ד.

שאלה, מפני מה לא חייבו חכמינו ז"ל לברך ברכת הגומל על מות אבה רעה ויגלל האיש מלה? **ותשובתי**, כי הם לא התקינו ברכות הודאה, רק על מקרים

בונים העלולים לבא גם אם לעתים רחוקות, אבל רחוק רחוק הוא מי ימלאנה, כי הבעל מהאשה רעה יאריך ימים יותר ממנה ויזכה בעוד חיים חיותו לברך ברכה זו על מותה?

ה.

זה שאמר שלמה (קהלת ג' כ ד) ומוציא אני סר ממות את האשה, אמרתי כיון כזה לדעת דוד אביו, אחר שבא אליו גד הנביא ואמר ליה (ש"פ כ"ד י"ב)

שלש אני נוטל עליך וגו' וכתוב (שם סמוך י"ד) ויאמר דוד אל גר, צר לי מאד, נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמי וביד אדם אל אפלה :

על

י.

ומשנינן לא קשיא, כאן בחטא מפורסם (טוב לו שיחודה ויחביוש ולא יכפיר בו רש"י) כאן בחטא שאינו מפורסם (לא יגלה חטאו, רש"י) ולכן אם החזנים אינם יכולים ולוקחים שכר מזכור הוא חטא מפורסם שגוזלים את הרבים ע"כ לריבין להתודות על חטא זה ג"כ ברבים :

על השאלה הידוע מדוע לריך החזן לחזר בחזרתו מוסף של יו"ט, ואין אנחנו יכולים בקול רם? אמרתי, כי מזאתי טעם נכון לזה מתלמודא (יוטא פ"ו) דאמרין שם, אמר ר' יהודה רב רמי כתיב (משלי כ"ח) מכסה פשעיו לא ילחם, וכתיב (תהלים ל"ב) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה?

ז.

מונה מספר לכוכבים, מאי רבותי. כו' אייתי חבטי שדינהו בארביאל וקא מהדר להו, א"ל מנינהו, א"ל אוקמינהו, רקיעא נמי הכי הדרא, ולכן גם הבחורים והבחולות שנמשלו לכוכבים, וקא מהדר כוכבים אי אפשר למנותם כוכבים

כאשר הייתי על חתינה בבית מיוחד, רקדו שם בזמחול בחורים ובהולות זוגות רבות וישאלנו איש אחד מדוע לא יכול לספור מספרם כמה הם? ועניתי לו כי הנה ידוע הוא שכנסת ישראל לכוכבים נמשלו ואיתא (פנהדרין ל"ט) א"ל כופר לר"ג כתי' (תהלים קמ"ז די)

ח.

המכתב כתבתי לכבוד הרבני הנגיד המופלא כו'? ואמרתי לו כי כן נאמר (ישעיה ד' ה) כי על כל כבוד חשא :

איש אחד שאלני, מדוע על כתובת המכתב (אדרעססע) אשר כתבתי לא' ממיועדי לא זכרתי שום הו"א והידור רק לכבוד פלוני בן פלוני ובפנים

ט.

וכמעט נפלה מידו ואמרתי עליו שאין בחו אלא בפיו :

איש אחד אשר הי' נרגן ובעל מחלוקת, נהכבד מהפרנס בהגבה, ולא היה כח בידו להחזיק הסית

י.

הטוב ממנו ועורר עליו מדנים? הלא טוב טוב הי' לכבדו לו, קרא לפז"פ לשלישי, ולי אם יקרא גם אחר שבעה קרואים יהי' לבו נכון ובעות כי לא יהי' לבי עליו, וישמע לענתי ובשבת הבאה קרא לאיש פז"פ לשלישי, ולי לרביעי

בביהמ"ד אשר התפללתי בו הי' שם זקן ע"ה אשר נפשו חשקה תמיד לעליה שמנה, ואם הפרנס לא מלא רצונו אז הי' קורא חגר ומחלוקן, ולי קרא הפרנס לשלישי איזה פעמים, ואמרתי לו, מדוע ימנע

שיחה

נאה

ה

ידי אל צעל השלישי אשר עמוד אללי)
מדוע לא יסלים גם סוף המקרא
שקיים ג"כ זאת שועתם ישמע
וישיעם :

וכאשר עליתי הצימחה, לחם
לי הפרנס בחזני כי קיים בי מקרא
שכתוב (תהלים קמ"ה י"ג) רצון ידאיו
יעשה, ועניתי לו בלחך ואמרתי (בנפיותי

יא.

אחר שפשה שלא כהוגן חזר מיד והתודה
ואמר הענינו :

ער בעל תפלה שעקם ועוה הנגון
נו, דברנו דופי" ביום כפור
אמרתי בשחוק כי הוא תם וישר, כי

יב.

בין חבמו העצב שהלעה והדאגה של
אדם, מקלרין ימיו ושנותיו, אבל בשעה
שהאדם יושב בצימ"ד אז ישכח רישו
עניו ומרדו, ונסו יגון ואנחה, ולכן כאשר
נודע לרב נחמן שמקדמי ומחשבי לבי
כנישתא, אמר היינו דאחני להו לאריכת
ימים :

הרצה אשר אמרתי בדברי הגדה
(ברכות ה') אפיו ליה
לרי איכא סבי בבבל תנוה ואמר למען
ירצו ימוכס וימיו צניכס על האדמה
כתוב, אבל בחוץ לארץ לא ? כיון
דאמרתי מקדמא ומחשבי לבי כנישתא.
אמר היינו דאחני להו, ואמרתי שדכריו
אלו מוצארים כפשוטן, כי מוסכם הוא

יג.

כחק, על ידי שקיימת מ ע מן התורה
מה שכתוב בק"ש "ודברת בס" :

פ"א שמועתי מואים שהפסיק ודבר
באמוצת הק"ש, ואמרתי לו ישר

יד.

הקהל עלי ועל כיוצא בו ויאמרו ושי
שבאים בתיבס להתפלל :

איש אחד בא לצימ"ד אשר התפללתי
בשעה שהקהל אמרו יקום פידקן,
ואמרתי לו כי צמח המותין עד שיתפללו

טו.

לא ראה לגדר ולא לשלם, וישמע לו
הפרנס וקיס דכריו, ואמרתי הטעם יען
כי עני חשוב כמות. ומצוה לקים דבי
המ"ז :

איש רש אשר הי' לו צר מזה
בצימ"ד אשר התפללתי, בקש
מהפרנס כי לא יקרא לו לעלות לתורה
(צמח לבלי יתביש אם לא יגדר נדר. וגם

טז.

וא"ק) בקשו חיזה אנשים בצימ"ד אשר
התפללתי בו, מאי' אחד עם הארץ
סידר

במוש"ק קודם שבועות (שחין
אומרים אז ויהי נעם

שירד לפני הכזה להתפלל מעריב, ויען
כי ה' מסרב יותר מודאי אמר לו אחד
בלחוק, שאם ירד לפני הכזה אזי יתן
לו במהרה ויה"כ ואתה קדוש, ועניתי גם

י.

ער איש אחד שהרגיל את עלמו לכהב
אותיות גדולות משונות מאד,

אמרתי מובטחני בזה שיהי' "ספ"א רבא
בישראל":

יח.

בשרי לי יא"ל והייתי מתפלל לפני
העמוד היה שם בחור אחד
משכיל, אשר רץ מאד בתפלתו וגם קרן
בעיניו ומלל באלבטותיו לרון אחריו,
ויחד לי עד מאד, אחר התפלה אמרתי

לו, סלח נא לי ידידי, הלא אתה בחור
ואנכי זקן והיה לך לדעת כי אין כח
במתי לרון אחריו ולהניע אותך, והכח
כבר אמר (ירמיה יב ה) את רגלים רצת
וילאך, ואיך תתחיה את האוסים?

יט.

ראיט אחד ע"ה אשר היו מסרבין
לו כמה פעמים לאמר תהלים
בין מנחה למעריב בש"ק לפני הלבוש

ולא אמר, שאלתי לו מדוע אמרת תהלים
הוא לכל ישראל רפואה, ורק לכם היא
מכא:

כ.

ראיט אחד אשר חלו שני ילדיו,
ולקחום לבית החולים
(האספיטאל) קראו לו למשפיר בפ'
וירא, צביהמ"ד אשר התפללתי בו, ואחרי
אשר הש"ן ברך לשני ילדיו, ואביו קרא

המשפיר, אמרתי כי בדרך קראהו לקרא
במשפיר, אשר זה יסופר מהאשה אשר
לעקה חל חלישע והנושא בא לקחת
שני ילדי (והנשה ר"ל הקב"ה):

כא.

חזן אחד האריך צננונו צביהמ"ד
אשר התפללתי שמה ביום ש"ק
בשמירת, ובעת שגמר תפלת הצ רחמים
חזר לראש, ויקלפו עליו איזה אנשים

על השנות תפלה זו פעמים, ואמרתי
אליהם בלחך כי לא עליו אחס לריבין
לכעס רק על המסדר תפלה זו שחתם
במאמר "על בן ידים ראש":

כב.

ער החופה אשר נעשהה בבית אחד
בילע העליונה אשר היה שם

החתן העלו השוכנין אח"כ ג"כ להכלה
שמה אמרתי על החתן כי לא עוב עשה,

שיחה

נאה

ז

הוא למורת רוח חז"ל שאמרו (יבמות ס"ג) נחית דרגא ונסיב אתהא'

כג.

ער החתונה אחת שהי' בעירנו צעת הזמיר, הלך הרב לשוח בחצר (יחד בלשון אנגליה) של המחותן, אשר אמרו עליו כי לא טוב עשה בעמיו, ויתפלא הרב על מדת גדול ורוחב החלר שלו, ואמרתי לו כי דבר זה כבר סדרו לנו חז"ל בנוסח התפלה של יו"כ ואמרו אתה נותן יד לפושעים:

כד.

ער החתונה אשר שמו לראש (לער= מאן) לאיש אשר שמו מאקס, אחרי אשר כבד לכל הקרואים לדרוש (ולאמר שפילעס כנהוג) אמר לי איש אחד אשר ישב חללי לבקש ממקשין בעלמו, כי יאמר דבר או חלי דבר לכל הפחות לכבוד המסובין, ולחשתי לו בחזיון, כי בעות אנכי שאין בכחו להוציא דבר תורה או חכמה מפייו, ועל אנשים כמהו כבר אמרו חז"ל סתם מקשין עם הארץ, וכן הי' באמת:

כה.

איש זקן פשוט ושמו ישראל אשר הי' מעיין בספר דניאל והעמיץ ח"ע בדברי הקץ שמה, אמרתי לו מדוע, חבלה עתך חנם ותחדר בדברי הקץ, הלא ישראל סבא, אשר היה גדול ממך, וידע הקץ נשכח ממנו לעת זקנתו

כו.

לאחד אשר רץ לפי תומו ביום חי' בזמזמור מי יעלה דבר הי' וגוי אמרתי לו עליך אמר קרא (ישעיה' י"ב י"ב) ובמנוסה לא תלכו, כי בזמזמור זה נאמר רק מי יעלה, ולא כתיב מי ירץ:

כז.

מה שפחותי האיום יהודים קורין בלעג ולהג ליהודים בכנוי "שיגי" נ"ל שבא להם מהמלה סיני, והא' ההר אשר קבלי עליו ישראל את התורה שהיא מחכמה ל'ומודה, ע"כ חומרים שהיא הגניסה ערמומית בלבות היהודים להטעות אותם, וכדאמרינן במס' (סוטה כ"י כל המלמד את בנו תורה כאלו מלמדה תפלות ד'נתיב (משלי ה) אני חכמה שכנתי ערמה, כיון שנכנסה חכמה ב'אדם נכנסה בו ערמומית (רש"י, חכמה, תורה שמתוכה היא מצוה ערמומית) ובסוף (מס' הוריות) פלגי זה רש"ג ורש"ן חד אמר סיני עדיף (מי) שמשנה וברייתא סדורות.

הדורות לו כנתינתן מזהר סיני, רש"י) והמפורסמן מהרגס "אנגלערייט" וחד אומר, עוקר הרים עדיף (מפולפל).
ואפשר עוד יען שבנחתם אלינו החלה מזהר "סיני" וכדאיתא (שבת פ"ט) מאי סיני? (כלומר מפני מה נקרא ההר בשם סיני?) הר שירדה שנהא לאומות העולם עליו

כת.

בב' בהוקותי קראו לעלות לחורה צביהמ"ד אשר התפללתי בו לאיש נכבד עני אחד, אחרון, אחר התפלה אמרתי להפרנס ישר כחך, באשר בזכית לכל הקהל מביהמ"ד במלוא שכתוב בתורה

כז.

פה בעירנו גשח בחור אחד גיורית לאשה, ושיהם היו צביהכ"ג בחג השבועות, וכאשר חזרו לביתם גשם ירד מן השמים, ויפתח האיש הג"ל המחסה מורס וממטר (אמברעלט) אשר בידו

ל.

ער התענה שיסבו שמה בלד השלחן בני אדם עזי פנים, אמר לי אחד שהם הפני' מהעיר, ואמרתי לו שמופת חותך הוא שהגולה קרובה לבא. שהרי

לא.

לבער תפלה אחד, אשר שאלוהו חיה אנשים אם ירטה להיות ס"ן צימים המוראים צביהמ"ד אשר התפללתי שמה, השיב בשחוק ואמר כי יתן להם תשובה אחר יום הכפורים,

לב.

איש אחד התפלל על הפרנס בשמות הורה, צביהמ"ד אשר התפלל בו, מודע

שיחה

ט

נאה

חמוול בפרשה (דברים ט"ו ט') השמר
לך פן יהי דבר עם לבבך בליעל לאמרי
קרבה שנת השבע, שנת השמיטה, ורעה
עיןך באחיד האביון ולא תתן לו, וקרא
עליך אל ה'. והי' בך חסא, וגו'.

מדוע יחלק לאנשי ציהמ"ד הקפות
רבות, ומי לידו יתקע כי ישאר על
משמרתו לשנה הבאה, ויוכל לגבות כל
ההקפות האלו? ועניתיו בלחץ כי
הפרנס זה איש ישר הוא ועשה כהוגן.
כי עוד לא נמחה מזכרונו מה שקראנו

לג.

מדוע

הוא קורין להסמיכות של
ש"צ בשם "תוקף" אמרתי
בדרך לחוס, שהוא ע"פ התלמודא
(כרכות מ"ב) שלש "תביעות" הן, תיקף
לסמיכה שחמישה, ולכן קורין הסמיכה
לשחמישה "תוקף".

לד.

מוזכר

הספרים אחד התלוקן בחזיו
כי נשארו לו לוחות משנת
תרס"ח, והמה מנוחים בלרון הספרים
יחד עם הלוחות החדשים משנת תרס"ט,
ואמרתיו לו כי על דבר זה כבר הרמיוז
חז"ל, בלמורס (ביבד) "לוחות ושברי
לוחות, מונחין בארון":

לה.

חזן

האורח התפלל בציהמ"ד אשר
התפללתי בו בקול משונה קול
גדול ולא יסף, ואמרו איזה אנשים כי
לו ידעו זה מתחלה היו נותנין לו שכר
יותר שישתוק ולא יתפלל. ואמרתיו כי על
זה כבר רמזו חז"ל במלמורס (פסחים צ"ט)
יפה שתיקה לחכמים, וק"ו לטפשים,
(דמלמור מושגר הוא צפי העם שכל
חזן שומע הוא):

לו.

מיה

כנהגו העם לומר "אבין איז
אבעסן המקור הוא לפ"ד הכתוב
(הושע ד"ד) דכתיב "ועמך במדבר כהן"
ועם הדבר כ"ל, דליתא בתלמודא
(תענית ד') ואמר רבא האי צורבא מרבין
דרתא, אורייתא היא דקא מרתהא ליה,
ופירש רש"י ז"ל שם מפני שיש לו רוחב
לכ מותוך תורתו, ומשים ללבו יותר משאר
ב"א כו', וכתיב (מלאכי ב ז') כי שפתי
כהן ישמרו דעת, ותורה יבקשו טפיהו,
לכן הכהנים היו כעכנים יותר מעממי
הארץ, יען שכלם היו לומדי תורה,
ואורייתא הוא דקא מרתחא להו:

לז.

שמעתי

מחזן אחד שהי' מנגן
בשבת מי שברך, וכשהגיע
ויין לקדוש חזר מלת לקדוש עוד, ואמרה,
לקדוש ולהבדלה, ואמרתיו שיפה עשה,
כי

כי מקדשין בשבת פעמים בערב ובבקר. ומדילין רק פעם אחת צמו"ש :

לח.

שאלתי לרעי צביהמ"ד אשר התפללתי אם יוכל להתחקות על דעת הפרנס, מדוע קרא לע"ה זקן ידוע לשלישי ואחר שבועות אחדים קראו. לו לרביעי, והלא כבר אמרו חז"ל (ברכות ב"ה) מעלין בקדש, ואין

למ.

ער סעודת נשואין אשר הייתי שמה שאל אחד אחר נטילת ידים בקול רם להן? לו "מלה" ואמרתי לו, לבר

מ.

מגיד אחד אשר החל להגיד שיעור הגמרא ממחניקין במסכת (שבת ק"ח) אין עושין הילמי בשבת כו' ולא ידע מאי קאמרי רבנן, והשומעים שמעו ותמהו איך אל אחיו, אמרתי להם

מא.

פ"א הייתי על שמחת נשואין, ואמרתי לרעי אשר ישב אתי כי למאתי, יחל ממחוח להביא לי כוס חמין (טיי) יגש לי חמין בלא מחוק (לוקער)

מב.

שמה נשברה ללוותיה, והיין אשר היה בה נשפך לארץ ואמרתי למול טוב ולברכה, כי עתה ידעתי שברוכים אתם לה' דאמרינן (עי ובין ס"ה)

מג.

מלמד אחד היה בעירנו אשר בכל שבת שהענר בר מזה שלמד אללו נקרא למפטיר, הי' מהדר לעמוד אללו לחללה מן המלך, ואמרתי עליו שיפה

שיחה

נאה

יא

שיפה יעשה, יען שמקיים בזה אזהרת
התלמודא שאמרו (ביק קייב:) יבא בעל
הישור ויעמוד אצל שורו :

מר.

ער הספורים שספרו חיזה אנשים
בציהמ"ד קודם תפלת ערבית
אודות חיזה שומעים וטובים שאינם
זהירים וזרזים שלא ילא מתחת ידיהם

בשר פגול, אמרתי רבותינו הגיע זמן
תפלת ערבית לאמר, והוא רחום יכפר
עון :

מה.

בשנת תרע"ג, אחר שהולילו לחופש
מלכי הבחלקאן את אחיהם
הסלוויים מתחת יד התורקים הנוגשים
אותם ויגרשם כמעט מכל ממשלת
אירופא, אז לא היו יכולים לבא אל
עמק השוה צירוסת ארלס, ולחמו זה

עם זה, והי' חרב חיס באחיו, עד כי
עזמו מספר כל הנופלים במלחמה,
וקראתי עליהם המקרא הזה (שמות ל"ב
י"ג) למה הולאתם להרג אתם בהרים
ולבלחם מעל פני האדמה :

מו.

כאשר ראיתי בציהמ"ד חיש אחד
ארוך מאד התפלל לפני

העמוד, אמרתי עליו "כמה ארכן הוא
זך" (עין ברכות ד' ד) :

מז.

מגיד אחד אשר החל להגיד השיעור
ב"חיי אדם" בהלכות פסח, (בציהמ"ד
אשר גם אנכי הייתי שם ושמעתי בלומדו)
אמר חודש ניסן כו', ואין אומרים צדקתך
צדק במנחה בשבת, והפסיקו לו חיזה

שומעים מפני שהזכיר המלה צדק
מה שלא מזכר שם (שכתוב שם ואין
אומרים צדקתך) ואמרתי שמגיד זה עשה
כהוגן, דאמרינן (בי"ב ח) צדקהו משלך
ותן לו :

מח.

בביהמ"ד אשר התפללתי בו, חזר
הש"ץ צננינאו צקדושה
בשבת שלש פעמים והוא ישמיענו

ברחמיו שנית כו', ושאלתי לו אחר
התפלה איך מדוע לא נאמר, והוא
ישמיענו ברחמיו שלישיית ?

ממ.

בעת שלמדנו בציהמ"ד בשיעור,
צננין המקלף שטורין מקלף
אחת אחת והסביר לנו המגיד כי יש

שני מיני "קילופין" והקפיתי לו, וחו
ליכא הא אמרינן במעשה הקטרת
(בריתות וי) וקלופה שלשה
בעל

נ.

בער חפלה אחד אשר רץ מאד הטעם, מפני שרואה לקיים מה שחמר בחזרת התפלה, אמרתי עליו

נא.

ער משתה ושמחה אשר עשו אנשי עירנו לכבוד רב אחד, והבית הי' מלא מפני אל פה. וכל אחד מהגאספים ראה להראות חריפותו ובקיאותו בתנ"ך ובאגדה, והתחכם למואל שבח אחר אשר לא מלא הדרשן אשר הקדימו. ואחר כל הדרשות והשירות, והתשכחות שאלו לי חיזה אנשים לחוות גם דעתי בשבח הרב הזה, ועניתם כי

נב.

בעת שמגיד אחד דרש בביא"מ דש"ק ישב אחד והיה מנגמס ואמרתי כי טעה בזה, שדמה בנפשו שיו"ט

נג.

ראיש אחד אשר קרבתיו, ואחר אשר נודע לי כי שקרן הוא רחקתיו,

נד.

ער ש"ך אחד אשר רץ בכל יום בחפלת שמרית שלא היה אפשר להקהל להדביקה. כשבאתי לברוך שאמר אמרתי כי יראתי להניח תפלין של יד, פן ידביק הש"ל לברכו מרס שיהי יכולת

נה.

בשנת תרע"ה, בעת שנתפרטה המלחמה הנוראה בין עשר ממלכות אירופא, והארץ התנועעה תחת יושביה סבב בעל מחבר אחד, במלכות אנגליה למחור ספרו, וכאשר בא לעירונו הי' דבר זה לפלא בעיני כמה אנשים ואמרתי להם אם בעיניכם יפלא, בעיני לא יפלא, באשר שכבר הורו לנו חז"ל ואמרו במדרש (רבה ויקרא פרשה ל"ה ו') .הש"ך והספר ירדו מברכין מן השמים כו' :
לח"ט

ג.

לאיש אחד אשר קראוהו אהרן בפי' ויהי, אמרתי לו ערס שעלה לתורה, הנה ידע הדע כי פי' זו אשר הצעל קורא יקרא לפניך התחיל „ועתה

אל תירא„ והוא להזכיר לכל העולם בתורה פי' זו לא יודעו מפחד פתאום מועקת הקהל חזק חזק:

גז.

לפרנס אחד אשר היה רגיל לקרא חסיפה רבה לכל דבר אשר הונרך לעשות בצוהמ"ד אמרתי, כי היה לו לקח למשל מומעשי בראשית, כי אחר שהסכים הקציה בדעתו לברא את האדם, קרא חסיפה רבה ממלאכי השרת, ויען בלא יכולו לבא לדעה אחת, וכדאיתא במדרש (רבה בראשית ח' ה) אמר ר' סימון, בשעה שבא הקב"ה לבראות את האדם, נעשו מה"ש כתיב כתיב, וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יברא, ומהם אומרים יברא, כו' מה עשה הקב"ה יצר

ישל מדעתה, ואמר כבר נעשה אדם. לכן גם עליו לדעה כי בשום חופן לא יסכימו כל בני החסיפה לדעה אחת ורק אלו לאלו מדיינים, ואלו לאלו מלבינים פנים, ויריבו זה עם זה, ע"כ לדעתי טוב טוב יהי' לו לגמר כל דבר קטן בלי חסיפה רבה, ואם ימלאון חס"כ חיוזה מתנגדים וילעקו מודע עשה דבר זה שלא מודעתם לו יהי' לעקס על העצר והלועק לבעצר הרי זו הפלת בוא (ברכות ביד *).

נה.

פ"א כאשר בחתי לביהמ"ד (אשר הי' רחוק מביתו) ציוס שהי' רוח סערה התאוננתי בחזני האנשים אשר מלאתי בס, כי לר לי מואד על כי הפסדתי היום שגר הליכה, ויהמה

על דברי ויאמרו הדרכא הנה היום ראו לכול שגר הליכה שלך? ועניתי בלחך ואמרתי, יען כי היום לא הלכתי בעלמי רק הרוח נשאתני:

נז.

ע"א איש אחד שהתפאר ח"ע כי בקי הוא בתנ"ך, ואמר פ"א דדרשה בלו, כי זה ידוע מה שאמר שלמה „אם אין קבה אין תורה. אמרתי כי על

דבר זה כבר רמז דוד חזיו באמרו (ההלים פ"ב ה"י) לא ידעו ולא יבינו בהשבה יתהלכו.

ס.

אחר שנהרסו כל הבתים. מרחוב כאקוויל פה דובלין (ביום שביעי של פסח

(ז) * ובדברי ר' יוחנן בן זכאי. שאמר (ראש השנה כ"ט) נהקע ואח"כ נדון, ואחר ההקטנות אמר כבר נעשה מעשה (הנהה מירידי המופלא מה"ו משה יוסף דש זאזעפס).

בהכילה ושתיה ובזמר וריקוד, אמרתי כי עתה ישרו על הבית הזה קונה ויקונו עליו (איבה הי' יי) ישבת מישוש לבנו נחשך לאבל מחולנו:

פסח תרע"ו) ע"י המורדים במלכות בריטאניה, ובתוכו נחרב גם בית המרוח D. b. c. אשר בו היו מתחספים בחורים ובתולות מעירנו ויטיבו לבס

כא.

לקח מן האדם לאישה, וביאה אל האדם, וילדתי ע"ז במחאה ואמרתי כי לא יפה עשה מפני שאין מסיימין בדבר רע, ואמר לי ידידי מהיו יצחק ב"ר הי"ם בעיניש"ן אשר עמד חללי, כי לחנם חתרעם, כי אף חמנס שרע הוא לבטל האשה. עכ"ז טוב הוא להשדכן:

בשבת בראשית שנת עז"ת- קרא הפרנס מביהמ"ד גרינוויל הו"ו לכל אנשי החברה גמרא, לעלות לתורה, ויען כי רבים היו ע"כ חלק הסדרה לחלקים קטנים כנהוג, ובאחד מהם סייס הצעל קורא בפסוק (בראשית ב: כ"ב) ויבן ה' אלקים את הצלע אשר

כב.

ואמרתי עליו הטעם מפני שהתורה חוננה חשובה בעיניו, ע"כ אינו מקפיד כ"כ על מדה:

בולמוד אחד היה בעירנו, אשר הוליו עליו שם רע שהוא מקנני האמונה, והי' לומד בכל יום עם תלמידיו זמן ארוך יותר משאר התלמידים.

כג.

לפלא בעיניהם כשיראו שם אחר חתום על החידה הנכתבה בכתב ידו ע"כ כתבתי בשולי הגליון, אנכי הקנתי עמודיה שלה (והוא מלשון הכתוב, אנכי תכנתי עמודיה שלה, תהליץ צ"הד).

חכם חידות אחד הביא אלי חידה אשר החלה על איבעה עמודים אנכי עיסה, לחקן ולשלח למה"ע העקספרעס, להדפיס על שמו. ויען שידעו שמה כתיבת ידי, למען לא יהי

כד.

שלמה, לכן להדיח הקוראים איננה נעשה חבל זאת נחמתי כי הוא "מעוות לא יוכל לשבן" (והוא מלשון הכתוב, מעוות לא יוכל לתקן" קהלא אי"י):

בחידה אחת אשר שלחתי להדפיס במ"ע העקספרעס נשמע בדפוס שורה אחת, ובכתבתי להמו"ל דברים אלו, שהחידה שלי נשמט שורה

כה.

דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשגש בכתובים, כי לעת זקנה עיניו של אדם כהות, בתורה, ויהי כי זקן ילדק

איש אחד אשר לא ראה אותי זמן כביר התפלא עלי כאשר ראני בתשקפים על עיני ואמרתי לו, כי

שיחה

נאה

מו

ילחק ותכהין עיניו מראת (בראשית)
 (כ"ז א) צנכזאים ועילי זקן מאד וגו'
 (שי"א ב' כ"ב) ועיניו החלו כהות לא
 יוכל לראות (שם ב' כ"ז) וצנכזאים, נער
 הייתי גם זקנתי ולא ר'יתי (תהלים
 ל' כ"ב):

כו.

כאשר

מנהיגי ביהמ"ד תלו על
 כותל ציהמ"ד לורת ציהכ"כ
 החדש עם המגדל אשר בדעתם לצנות
 ולא הי' כסף בידם אפילו על המסד,
 אמרתי שזה "מגדל הפורה באויר"
 המזכר בגמורה:

סו.

הלצה

מלחתי רחיה מתלמודא
 ערובה למנהג הקצרנים
 שזוהין יין על כל לרה שלא הצל, כי
 מנהג הוא מהורות הקדמונים, ומעשה
 חבות ירשו בניס, דאיתא במסכת
 (גזיר י"א) במתניתין, יודע אני שזויר
 אסור ביין, אבל סבור הייתי שחבמים
 מזירין לי, מפני שאין אני יכול לחיות
 אלא ביין, או מפני שאני קובר את
 המתים הרי זה מותר, ור"ש חוסר
 (ועיין שם ברש"י וצחוספות), ובלמה
 לריך עיין מדוע לא נזכר בסיפא דסיפא
 מפורש ג"כ, יודע אני שזויר אסור
 לקבר מתים, אבל סבור הייתי שהחכמים
 מתירין לי מפני שאומנתי לקבור
 מתים?

כת.

ער

חזן אחד שלא היה ירא וחרד לדבר
 ה', והקהל היו מרגשים אחריו
 שכל ש"ק יתפלל בקול אחד ובגנון
 אחד, אמרתי כי עליו ועל כיוצא בו
 כבר אמרו חז"ל (גמין י"ג) חיש

סז.

מה

מהגו ההמון לשחק בשעה שרואים
 שחמד נופל, כ"ל הטעם משום
 דכתיב. בנפול אויבך אל תשמח. (משלי
 כ"ד י"ז) ע"כ רוצים להראות להנפל כי
 אינם שוגאים לו, ומשתתפים בצערן, כי
 לו היו שוגאים, לא היו משחקים עליו:

ע.

איש

אשר ראה חמור רובן תחת
 משאו וחדל מלהקימו, אמרתי כי
 צוה עזר על שני לחוין, אחד כי תראה
 חמר שנאך רובין תחת משאו וחדלת
 מעזב לו? (שמות כ"ג ה') ובי' ומשך
 אל תתעלם:

עא.

ער

שיא נביס אשר אחד מהם
 בא מברית מילה שפגעו באחד
 והתקוטטו

והתקוטטו עמו, אמרתי מולי אהני לי' ופלתו בשחרית שהתפלל ואמר, יר"מ שהללנו היום ובכל יום מעוז פנים

עב.

בע"ד קשה, אשר קבל עליו חצירו, כי עשה לו עולה, ורלו חיזה אנשים לעשות פשר ביניהם, ולא עלתה בידם, כי מלבד העזות שלו עוד בזה וחרף לבש"ד, אמרתי כי עתה נחודע

עג.

איה גרגרים מכפרי "בית ברכות כ"ד. שער באשה ערוה שנאמר (שה"ש די א') שערך בעדר העזים וגו', ופירש"י מושבם לה קרף בגלותו ש"מ תאוה היא, ואמרתי בדרך

עד.

הגיגה ה' על ג' דברים הקב"ה בוכה כו', ועל פרנס המתגאה על הצבור, ולריכין להצין מדוע בוכה עליו הקב"ה, הלא אמרינן (ברכות נ"ה) אפי' ריש גרושא, מן שמיא מנו ליה, ח"כ אם לא מלא הפרנס חן בעיני ה' יעצברו?

וג"ל לבאר ע"פ דרך לחות, ע"פ מה דאמרינן (יובא כ ב) אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם בן קופה של ישרים תלוי לו מאחוריו (פי' שיהי' דופי במשפחתו), כדי שאם תזוז דעתו עליו, אימרים לו חזור לאחורך (שע"י שיזכרו שיש דופי במשפחתו יתבייש, ויכנע לבו,

עה.

מגילה ג' ויהי בזות יהושע בירחמו ויבא עיניו וירא, והנה חים עומד לנגדו וגו', ויאמר לא כי אני בר לבא ה', עתה באתי וגו' ח"ל

מדוע לא בא המלאך אמש?
ואפשר שזהו ה"י תשובת המלאך
 ליהושע שהשיב לו עתה
 באתי, כלומר למה זה תשאל על איזה
 מהם באתי הלא תראה כי עתה באתי,
 ואל אמש, וכדל"ז באתי על עון בטול
 תורה שבטלם היום:

אל"ל אמש בטלם תמיד של בין הערבים,
 ועכשיו בטלם תלמוד תורה, אל"ל על
 איזה מהם באתי? אל"ל עתה באתי (ע"ז)
 בתים דיה עתה באתי וק"ל הלא תשאל
 יהושע להמלאך ה"י למותו? שהדבר
 מוכן מאליו, דאם בשביל חטא בטול
 תמיד של בין הערבים שבעלו אמש

עו.

והבהיק זיוו מסוף העולם עד סופו,
 חיתא (זבת קייג) וחתת כבודו יקד יקוד
 כיקוד אש, חר"י חתת כבודו ולא
 כבודו ממש, (וה"ק חתת בגדיהם של
 חיילותיו של סנחריב יקד יקוד, ולא
 בגדיהם נשרפו, רש"י) ר"י לטעמיה דק"י
 למאניה סבדותיה, וזה נרמו בזה
 שנאמר המאיר לעולם כלו בכבודו פי
 בשלמותו שממנה נבראת האורה:

גרנר אחד מספרי "מנחת עני"
 אשר חברתי על סדר התפלה,
 בק"ש שעל המטה בא"י המאיר לעולם
 כלו בכבודו:
ואמרתי ע"ד הרמז, שהפסך לומר
 שגרמו בזה הא דחיתא נבראשית
 (יב"י י"ד) ר' שמעון כו' שאל לר' שמואל
 דר נחמן כו', מהיכן נבראת האורה?
 אל"ל מלמד שנתעסק הקב"ה בשלמה

הוספה לכפרי "שיחה נאה"

(**הוריות י"ג**) עשרה דברים קשים לתלמוד כו', והעובר תחת ריח רע של
 נבילה, ואמרתי בדרך צחות שבדבריהם אלו יבוארו היטב
 דבריהם מה שאמרו במדרש (רבה ויקרא פ"א ט"ו ובתנא דבי אליהו רבה פ"ו) כל
 ת"ח שאין בו דעה נבילה טובה ממנו. כלומר שטוב טוב יותר לעבור תחת ריח
 רע של נבילה ולגרם לו לנפשו שיהי' קשה לשמוע הלימוד, מליך אלל הת"ח
 שאין בו דעה כדי לתלמוד ממנו:

מדרש שוחר טוב

משלי כ', ובין שידע (רוד) שלא שאל בענין חור ואמר, הרב כסני
 מעוני ומחטאתי מהרני, ומה השיבתו רוח הקדש? בו' אני נותן
 (לך) גדולה, באור לדבריהם אלו, דאמרין בתלמודא (סנהדרין י"ד) אין אדם עולה
 לגדולה אא"כ כחליץ לו על כל עונותיו. לכן על ידי הגדולה שאחזן לך תדע
 שעונותיך מכופרים וחטאתיך מחולים:

מדרש רבה מצורע ט"ז ה'

מלה בסלע, ומשתוקא בשמים עיין מש"כ המפרשים, ולי נראה, דהנה
 מהנהגת העולם להלניע חפץ יקר בחיק חשוב, וכל מה שהחפץ
 יותר

יותר יקר מלניעים אותו בתיק יותר חשוב, וזהו שאמרו, מלה הנח והלנע בסלע
 כלומר בתיק העשוי מסלע, ומשתוקי הנח והלנע בתיק הקמוי לך משמים :

תם ונישלם ספרי שיחה נאה.

בעזרת ישעי ומשגביו כי גאה גאה:

